

המרד שבא מהשבט: סדק ביסודות הרשות הפלסטינית או סימן לבאות?

written by פרופ' קובי מיכאל | 07.07.2025

בוול סטריט ג'ורנל האמריקני פורסמה אתמול (ראשון) ידיעה שהודתה באמצעי תקשורת ישראלים ואחרים, בדבר יוזמה של מספר מנהיגים, ראשי שבטים ממחוז חברון, להינתק מהרשות הפלסטינית, להכיר במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי ולחתור לשיתופי פעולה כלכליים נרחבים בתמורה להכרה בהם כנציגי התושבים והאזור, ובתמורה להתחייבותם להילחם בטרור ולא לגבותו כמנהג הרשות הפלסטינית, באמצעות תשלום כספים לטרוריסטים ולבני משפחותיהם.

היוזמה הועלתה על הכתב והמסמך בחתימת אותם מנהיגים מקומיים, המייצגים את רוב התושבים במחוז, שהוא המחוז הגדול ביותר בשטחי הרשות הפלסטינית בשטחו ובמספר תושביו, והועבר כמסמך רשמי באמצעות השר ניר ברקת לראש הממשלה.

ב-6 ביולי כבר פורסם מנשר התנגדות ליוזמה ודחייתה, לכאורה בשם מנהיגים אחרים במחוז, אלא שהמנשר אינו חתום ולא מופיעים בו שמות. לכן מדובר אולי בפיקציה, מהלך נגד של הרשות הפלסטינית, המזהה ביוזמה מסוג זה איום אמיתי לעצם שרידותה וחוששת מפני התרחבות התופעה למחוזות נוספים ולהתפתחותה של דינמיקה שתצא מכלל שליטה, בעיקר בשל תמיכה ברעיון שהרשות מזהה ומייחסת לממשלת ישראל ואולי גם לממשל האמריקאי או לחלקים ממנו.

מאז מלחמת ששת הימים היו מספר יוזמות דומות ליוזמה הזו, שרובן הובלו דווקא על ידי ממשלת ישראל. היה זה אפילו שר הביטחון משה דיין שנועד עם מנהיג חמולת ג'עברי, מהגדולות והחשובות במחוז, ובפגישתם הועלתה יוזמה דומה לאוטונומיה מקומית שמנהיג החמולה גם נתן את הסכמתו לה. בהמשך זכורה יוזמת אגודת הכפרים של פרופ' מילסון, שזכתה לעידוד שר הביטחון ויצמן וגם של שרון כשר ביטחון בתחילת דרכו וטורפדה בהמשך.

הפעם מדובר ביוזמה, שגם אם נולדה והתפתחה בעקבות שיח בין השר ניר ברקת למנהיגים המקומיים במחוז, היא מוצגת כיוזמה עצמאית שלהם. היוזמה מנומקת בביקורת קשה על הרשות הפלסטינית, שחיתותה, תפקודה הלקוי והכשלתה את הפרויקט הלאומי הפלסטיני והיא מונעת, בין היתר, מייאוש של אותם מנהיגים מפני הסיכוי לשינוי. מחוז חברון, ובאופן בולט יותר ממחוזות אחרים בגדה המערבית, מוכר במרדנותו, עיקשותו ועצמאותו. מדובר במחוז הגדול בשטחו ובאוכלוסייתו, שהיה מזוהה לאורך כל השנים בזיקה עמוקה לשבטים הבדואים בדרום ירדן לממלכה ולמלך, שברבות השנים הפך גם למוקד כוח משמעותי ומסוכן של חמאס.

המשפחות הגדולות במחוז מעולם לא קיבלו באופן מלא את סמכות הרשות הפלסטינית וזו

התנהלה בצל מנהיגי השבטים/החמולות הגדולות, כשהאחרונים מקפידים לשמור על עצמאות המחוז והתנהלותו.

המהלך המוצע על ידי קבוצת המנהיגים המקומיים מבקש להוביל למעשה לכינונה של אוטונומיה שלא בזיקה לרשות הפלסטינית. הרעיון מתכתב עם רעיון האמירויות של ד"ר מרדכי קידר, אך עומד גם בזכות עצמו. ספק רב אם יתממש בסופו של יום, אלא שגם אם לא יתממש, הוא בהחלט משמעותי ומשפיע. השפעתו היא בעצם הנירמול של רעיונות או פרדיגמות אלטרנטיביות לפרדיגמת שתי המדינות ברוח הסכמי אוסלו, שלמעשה כבר איבדה את תקפותה ומחייבת פרדיגמה חדשה תחתה. מרחב השיח בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני מתרחב. למול פרדיגמת שתי המדינות ברוח הסכמי אוסלו צצות ועולות פרדיגמות אלטרנטיביות כדוגמת תוכנית ההגירה מרצון של הנשיא טראמפ, פרדיגמת האוטונומיות האזוריות, תוכנית המאה של הנשיא טראמפ ורעיונות לטיפול בשאיפות הלאומיות הפלסטיניות במסגרת הארכיטקטורה האזורית החדשה ושמהותן אינה בהכרח מדינה פלסטינית ברוח השאיפות העכשוויות של ההנהגה הפלסטינית. כך למשל, פדרציה פלסטינית מוחלשת הבנויה משתי פרובינציות ² עזה ושטחים בגדה המערבית, ללא קשר פיזי ביניהן ושיכולה בהמשך להפוך לחלק מקונפדרציה ירדנית-פלסטינית.

חשיבותה של היוזמה אינה בהכרח בסיכויי מימושה, שכנראה אינם גבוהים, אלא במנופים שהיא מייצרת למול הרשות הפלסטינית וההנהגה הפלסטינית. כשרעיונות מסוג זה, לצד רעיונות אחרים שהוזכרו, הופכים לחלק מהשיח, נחלשת והולכת התביעה הבלתי מתפשרת למדינה עצמאית, ברוח השאיפות הלאומיות של ההנהגה הפלסטינית, כאילו הייתה האפשרות היחידה, שגם הופכת, לכאורה, לסוג של מכשול בפני הרחבת הסכמי אברהם ותהליכי הנורמליזציה, בדגש לגבי זה עם ערב הסעודית. בהינתן אפשרויות נוספות, גדלים מרחב האפשרויות ומרחב התמרון של ישראל, מדינות האזור וארה"ב בגיבוש המענה לשאיפות הלאומיות הפלסטיניות. לחילופין, יוזמות מסוג זה יחייבו את הרשות הפלסטינית לשינוס מותניים משמעותי ומחייב יותר בכל הנוגע לתהליכי הרפורמה המצופים ממנה. ישראל הרשמית לא חייבת בהכרח להתייחס ליוזמה הזו והיא יכולה להסתפק באישור עובדת קיומה. האישור כשלעצמו עשוי לייצר לישראל מנוף נוסף בהתנהלות למול הרשות הפלסטינית.

מעבר לכל אלו, חשוב להדגיש את שנאמר בנוגע למחוז חברון כאחד ממוקדי הכוח המשמעותיים והמסוכנים של חמאס באיו"ש. העובדה שמנהיגים מקומיים המייצגים רוב גדול של תושבי המחוז מובילים יוזמה כזו היא בחזקת התרסה גם נגד חמאס ויש בה כדי להחליש את חמאס ואת יכולתו של הארגון להרחיב את שורותיו במחוז.

גם אם יהיו מי שיאמרו שמדובר ב"אוויר חס" וביוזמה חסרת כל משמעות, חשוב להבין את היוזמה בהקשר של הזמן, המרחב והשינויים הגיאוגרפיים-אסטרטגיים שחלו בו מאז ה-7 באוקטובר ולאחר מבצע "עם כלביא" באיראן ועם הסיכוי הגובר להעמקת השינוי של הארכיטקטורה האזורית והעמקתו כישראל, בגיבוי הממשל האמריקאי, מבססת את מעמדה כציר מרכזי

בארכיטקטורה זו. לא מן הנמנע שהיוזמה המדוברת הפציעה בעיתוי הזה דווקא בשל התנאים שהשתנו והיא בחזקת סוג של סנונית המבשרת אביב חדש שמפציע במרחב.

התפרסם באתר וואלה, בתאריך 07.07.2025.